

ОЗЕЛЕНЕННЯ ДАХІВ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ІНТРОДУКЦІЇ РОСЛИН

Поява сучасних озелених покрівель стала початком зародження специфічного виду акліматизації рослин, для якої не підходять добре розроблені й апробовані методи для наземних ділянок. Оскільки на дахах мікроклімат є зовсім іншим, аніж на поверхні землі, звичайні методологічні підходи до підбору рослин для озеленення є малоефективними. Саме тому питання підбору асортименту рослин порушено у численних наукових працях, оскільки це один із найважливіших етапів створення зелених дахів, який забезпечує їх довговічність і функціональність.

Вибір садового матеріалу для зелених покрівель здійснюють з урахуванням різноманітних критеріїв. Одним з основних вважають характеристики росту рослини в різних середовищах, зокрема, враховують географічне розташування та кліматичні умови вихідного для виду регіону.

Щодо виживання рослин на озелених дахах, то дані з різних регіонів дуже різняться між собою, тому ці дослідження повинні мати регіональний характер. Також дедалі частіше застосовують природні види рослин, які мають вищий ступінь життєвості.

Важливою ознакою для рослин на даху є їх посухостійкість. Найкращі показники для висаджування на даху мають невеликі сукуленти, для яких характерна неглибока коренева система, висока посухостійкість і відносно швидке розмноження. Особливо популярними для створення зелених дахів є види роду *Sedum* внаслідок їх толерантності до посухи, невибагливості до субстрату, ощадної транспірації та витривалості.

Для створення стійких і довговічних композицій на озелених покрівлях надзвичайно важливе значення мають дослідження морфологічних ознак рослин та їх кліматоморф. Доведено, що на дахах найкраще виживають види, які природно ростуть у подібному середовищі, що свідчить про доцільність застосування відповідних біоморф для формування зелених дахів. При цьому необхідно добирати види, здатні тривалий час співіснувати разом. Дослідження біоморф рослин на зелених дахах довело, що композиції, створені із вічнозелених та широколистих квітучих трав, мають істотні переваги порівняно із угрупованнями низькорослих злаків. Дослідження рослин різних біоморф (сукуленти, високорослі рослини, карликові кущі, повзучі рослини, злаки) порівняно із насадженнями рослин однієї життєвої форми довело позитивний зв'язок між біорізноманіттям культивованої флори та екосистемними функціями даху.

У результаті одержаних п'ятирічних експериментальних даних та натурних обстежень встановлено, що під час підбору асортименту рослин для озеленення дахів необхідно чітко дотримуватися класичних принципів, які визначають естетичність та довговічність рослинних композицій. Базовою умовою є відповідність біоекологічних характеристик видів чинникам середовища, серед яких, як встановлено, найважливішими є температура, вологість та висота над поверхнею землі (біологічний принцип). Потрібно врахувати зв'язки рослин із специфічним середовищем дахів, що позначається на USDA-зонуванні видів (екологічний принцип). Найстійкішими до впливу чинників середовища є угруповання рослин, відібрані природою для спільного життя (фітоценотичний принцип), при цьому зелені дахи повинні виконувати естетичну роль (фізіономічний принцип). Найвищу життєвість на дахах мають види кількох таксонів: хвойні (*Pinophyta*), злаки (*Poaceae*), товстолисті (*Crassulaceae*), чим забезпечується систематичний принцип. Дотримання цих принципів дасть змогу створити довговічні і декоративні рослинні композиції, при цьому необхідно врахувати критерії підбору видів, виокремлені у результаті наших експериментів: *перший*: морозо-, посухо- та зимостійкість рослин. Необхідно підбирати види вищої зони, аніж рекомендовані для наземних посадок. Як свідчать наші дослідження, з підняттям на кожні 5 м потрібно вибирати види на одну USDA-зону морозостійкості нижчу; *другий*: толерантність видів до критичних умов: доцільно використовувати кріоксерофільні види рослин з органами, що мають додатковий захист покривних тканин; *третій*: відповідна біоморфа рослин: найкращі результати життєвості на дахах показують багаторічні рослини із здерев'янілими надземними і підземними метаморфозами органів та добре захищеними бруньками; *четвертий*: еколого-толерантна характеристика видів – це повинні бути не алергенні, не інвазійні види, не здатні до широкого розселення та самосіву; *п'ятий*: підбір видів рослин, які не руйнують технологічні шари зеленого даху і стійкі до пошкоджень.